

Vaikų ir tėvų pareigos (Ef 6,1–4)

05-03-14 John Stott

Jūs, vaikai, klausykite Viešpatyje savo gimdytojų, nes šito reikalauja teisingumas. Gerbk savo tėvą ir motiną – tai pirmasis įsakymas su pažadu: Kad tau gerai sektųsi ir ilgai gyventumei žemėje. Ir jūs, tėvai, neerzinkite savo vaikų, bet auklėkite juos, drausmindami ir mokydami Viešpaties vardu. (Ef 6,1–4)

Nuo sutuoktinių pareigų Paulius pereina prie vaikų pareigų tėvams ir tėvų pareigų vaikams. Dėl to iš karto būtina pastebėti, kad vietinę krikščionių bendruomenę apaštalas laiko savotiška "bendruomenine šeima", susidedančia iš abiejų lyčių ir visų amžiaus grupių atstovų. Kadangi analizuojamoje pastraipoje jis kreipiasi ne tik į tėvus, bet ir į vaikus, tai akivaizdu, jog tikisi ir nori, kad pamaldas lankytų visa šeima ir, žinoma, ne vien tik Dievą šlovinti, bet ir jo Žodžio pasiklausyti. Mat tuo metu pamaldose būdavo garsiai skaitomi Senojo Testamento raštai bei laišakai, kaip šis Pauliaus, ir visiems aiškinami. Taip pirmosios krikščionių bendruomenės sužinodavo savo pareigas (taigi ne tik suaugę, bet ir vaikai). Tai, kad Paulius savo laiške vaikams skiria net atskirą tekstą, patvirtina Jėzaus pasakytus žodžius: "Leiskite mažutėlius ir nedrausminkite jiems ateiti pas mane, nes tokių yra dangaus karalystė" (Mt 19, 14).

1) Vaikų pareigos (Ef 6, 1–3)

"Jūs, vaikai, klausykite Viešpatyje savo gimdytojų..." Tai dar vienas bendrojo ir visai krikščionijai galiojančio paliepimo (5, 21) punktas. Raginimas paklusti čia nėra toks pat, koks yra moterims (5, 22). Šis daug griežtesnis, nes iš esmės skiriasi vyro autoritetas žmonai ir tėvų autoritetas vaikams. Bet ir pastarasis negali būti savaime suprantamas, nes toliau Paulius jį riboja. Tačiau kaip ir visiems kitiems paliepimams, taip ir šiam jis mato racionalių pagrindo. Vaikui, augančiam krikščioniškuose namuose, paklusti yra trys priežastys: prigimtis, įstatymas ir Evangelija.

Pirma – prigimtis. *"Jūs, vaikai, klausykite Viešpatyje savo gimdytojų, nes šito reikalauja teisingumas"*. Čia vaikų paklusnumas suprantamas lygiai taip kaip tai, kas viduramžių teologijoje buvo vadinama " natūraliuoju teisingumu". Tai nėra joks specialus apreiškimas, o tik dalis natūraliojo įstatymo, Dievo įrašyto visų žmonių širdyse. Tai nėra ir krikščioniškos etikos dalis, bet normalus elgesys visose pasaulio visuomenėse. Praktiškai visos kultūros pripažįsta tėvų autoritetą ir laiko jį būtinu ir privalomu normaliai visuomenei egzistuoti. Todėl nieko nuostabaus, kad neklusnumą tėvams Paulius laiko sugedusios visuomenės (Rom 1, 28–30) bei paskutinių dienų (2 Tim 3, 1–2) ženklu.

Vaikų paklusnumas yra ne tik "natūraliojo", bet ir apreikštojo įstatymo dalis (Mozės įstatymas), todėl Paulius iš karto jį ir cituoja: *"Gerbk savo tėvą ir motiną – tai pirmasis įsakymas su pažadu: kad tau gerai sektųsi ir ilgai gyventumei žemėje"* (Iš 20, 12; Įst 5, 16). Kadangi tuo metu žydai neskirstė Dekalogo į dvi dalis (į santykių su Dievu ir santykių su artimu dalis; pastarajai, beje, priklausytų ir minėtasis pagarbos tėvams įsakymas), tai pagarba tėvams apima ne tik vaikų santykius su artimaisiais, bet ir su Dievu. Vaikystėje kiekvienam iš mūsų tėvai atstovauja Dievą, įkūnija ir atspindi jo autoritetą bei meilę. Gerbti tėvus reiškia pripažinti jiems Dievo suteiktą autoritetą, t. y. ne tik paklusti, bet ir mylėti. Kadangi tėvų autoritetą izraelitai laikė Dievo autoritetu, dėl to taip labai buvo vertinama pagarba ir paklusnumas tėvams (Kun 19, 1–3; 20, 9).

Džiaukimės, kad Paulius necituoja ir neakcentuoja įstatymo iš Kun 20, 9, o pasirenka Dekalogą su puikiu pažadu, kalbančiu apie materialinę gerovę. Materialinės gerovės ir ilgo gyvenimo linkėjimas atitinka senąją izraelitų

tradiciją. Bet šiandieninis vaikas to neturėtų suprasti tiesiogiai, nes tiek žydų tradicijoje, tiek ir pasaulio istorijoje po Jėzaus atėjimo daug kas pasikeitė. Šį pažadą kiekvienam reiktų interpretuoti individualiai: toms visuomenėms, kuriose vaikai klauso tėvų, pažadėtas socialinis stabilumas. Sveikos visuomenės negali egzistuoti be tvirtų šeimų.

Iš vaikų paklusnumo įsakymo kyla du klausimai: ar šis įsakymas besąlygiškas? Ir kam jis skirtas?

Šis įsakymas, arba Pauliaus paliepimas dažnai klaidina daugelį paauglių ir jaunimo: ar vaikai tikrai privalo paklusti viskam, ką sako tėvai? Ką daryti tikintiems vaikams, kurių tėvai netikintys? Ką daryti vaikams, kuriems tėvai draudžia sekti Kristų, neleidžia eiti į bažnyčią, draudžia bendrauti su kitais krikščionimis? Atsakant į šiuos klausimus (kad ir su koku skausmu bei rūpesčiu jie kartais užduodami) pirmiausia būtina pabrėžti, kad visiems vaikams, tol, kol jie nepilnamečiai, paklusnumas tėvams turėtų būti norma ir tik labai retai – išimtis.

Tačiau paanalizuokime nors vieną pavyzdį: jaunuolis, užaugęs nekrikščioniškuose namuose, įtiki Jėzų ir norėtų pasikrikštyti. Tėvai krikštytis neleidžia. Naudingiausias patarimas būtų neiti prieš tėvų valią ir palaukti, kol sukaks pilnametystė. Krikštas, kad ir Jėzaus duotas, gali palaukti. Bet jei tėvai draustų tikėti, sekti ir šlovinti Kristų, jaunuolis galėtų tokiam draudimui nepaklusti. Šitokiu atveju, kad ir koks jis skausmingas ar pavojingas būtų, pirmoje vietoje turėtų eiti paklusnumas ir ištikimybė Kristui (Mt 10, 34–39). Tai nereiškia, kad vaikai turi ieškoti šeimos konfliktų – kiekvienas krikščionis turi būti taikdarys! Tačiau kartais konfliktai gali būti neišvengiami.

Nors Laiške kolosiečiams 3, 20 Paulius sako, kad vaikai turėtų visuose dalykuose paklusti tėvams, tačiau mūsų analizuojamame skyriuje efeziečiams prideda žodį "Viešpatyje". Tai sukuria pusiausvyrą ir reiškia, kad vaikai paklusti turėtų ne besąlygiškai ir absoliučiai visada, o *visada*, kai tai suderinama su svarbiausia ištikimybė – ištikimybė Viešpačiui Jėzui Kristui.

Antrasis klausimas – kas tie "vaikai", kurie turi paklusti savo tėvams? Kada vaikai nustoja būti vaikais? Ar Paulius kreipiasi tik į mažus vaikus, berniukus ir mergaites? Gal turi omeny visus jaunus žmones, kurie nėra susituokę ir gyvena tėvų namuose, nors seniai ne vaikai, o suaugę žmonės? Vieno vienintelio atsakymo į šiuos klausimus nėra, nes skirtingose kultūrose privalo būti duodami ir skirtingi atsakymai. Daugumoje Vakarų kultūrų vakai pilnamečiais tampa sulaukę aštuoniolikos metų. Nuo aštuoniolikos vaikai nelaikomi nepilnamečiais, turi balso teisę ir be tėvų sutikimo gali tuoktis. Pauliaus laikais buvo visiškai kitaip. Tada vaikas buvo laikomas vaiku iki savo tėvo mirties. Esant tėvui gyvam, sūnūs nebuvo laikomi suaugusiais. Panaši tradicija išlikusi iki šių dienų kai kuriose Azijos valstybėse. Tad galima sakyti, kad jaunų žmonių nepriklausomybė nuo tėvų susijusi su kultūra, teisine sistema arba tradicijomis. Jaunieji krikščionys neturėtų priešintis nė vienam iš šių punktų ir paklusti savo tėvams.

Dar viena labai svarbi pastaba: mūsų kultūroje netgi sulaukus pilnametystės ir esant nepriklausomam nuo tėvų autoriteto ir dėl to neįpareigotam jiems paklusti, vaikui būtina savo tėvus gerbti. Tėvai visą gyvenimą išlieka vaikams ypatingo, išskirtinio statuso asmenys. Jei tėvus gerbiame, tai niekuomet jų neapleisime ir neužmiršime. Tačiau daugumoje trečiojo pasaulio visiškai nekrikščioniškų kultūrų tėvais rūpinamasi daug sąžiningiau ir nuoširdžiau negu mūsų vakarietiškuose ir krikščioniškuose kraštuose.

Tarp Senojo ir Naujojo įstatymo, tarp pirmąsios kūrinių ir naujosios kūrinių Kristuje egzistuoja nenutrūkstamas ryšys. Taip yra dėl to, kad gyvuoja šeima; kad vyrai ir moterys vis dar tuokiasi ir susilaukia vaikų; kad "Viešpatyje" tebėra sutuoktiniai ir sutuoktinės, tėvai ir vakai. Kitaip yra tik tai, ką pakeitė nuodėmė. Pirmoji Dievo sukurta šeima buvo gera, nuodėmės paveikta šeima tapo negera ir apgriauta. Nuodėmė suardė šeimos santykius, tuo susilpnino visuomenę, meilę pavertė geiduliu, o autoritetą priespauda. Tačiau "Viešpatyje" per išganymą ir sutaikymą pradėjo kilti nauja visuomenė. Atnaujintuose santykiuose, tiesa, išliko senieji dalykai, tik

jau kokybiškai pakitę. Pakitę dėl to, kad gyvuoja "Viešpatyje". Išvalyti nuo žlugdančio savanaudiškumo ir užpildyti meile bei Kristaus ramybe. Pakitęs ir paklusnumas tėvams. Tikintys vaikai paklūsta savo tėvams noriai, "nes taip patinka Viešpačiui" (Kol 3, 20). Jie ima pavyzdį iš Jėzaus (Lk 2, 51), nes Jėzus yra jų Viešpats ir Išganytojas bei Naujojo Įstatymo davėjas. Vaikai trokšta daryti tai, kas patinka Jėzui.

2) Tėvų pareigos (Ef 6, 4)

Liepimas vaikams klausyti savo tėvų pabrėžia tėvų autoritetą. Tačiau Paulius ne ragina jį demonstruoti, bet imasi apriboti. Mat to meto tėviško autoriteto tradicijos buvo visiškai priešingos krikščioniškoms (Romos imperijoje tėvas galėjo nužudyti nelauktą naujagimį, galėjo vaiką išvaryti iš namų, atiduoti svetimiems, parduoti vergu, surakintą versti dirbti vergų darbus ir savo nuožiūra bausti net mirties bausme).

Krikščionis tėvas buvo ir yra visai kitoks, ypač jei jis neužmiršta, jog jo tėvystė iš "vieno Dievo ir Tėvo" (Ef 3, 14–15; 4, 6). Tai reiškia, kad tėvai privalo taip rūpintis savo šeimomis, kaip rūpinasi Dievas Tėvas savaisiais. Tiesa, mamoms tas pats irgi galioja ("tėvai" – pateres, žymi ne tik tėčius, bet ir mamas, t. y. abu tėvus).

"Ir jūs, tėvai, neerzinkite savo vaikų..." – Paulius gerai žinojo, kokios trapios yra vaikų asmenybės. Kaip lengva tėvams imti piktnaudžiauti savo autoritetu ir kankinti savo vaikus amžius ir brandos neatitinkančiais arba kvailais reikalavimais; kaip greit galima perlenkti lazda ir imti vaikus auklėti per daug autoritariškai, griežtai arba nepamatuotai lepinti ir pataikauti, arba net apleisti ir visai nesirūpinti; kaip nesunku nuslysti į pyktį, įtūžį ir imti vaikus žeminti, terorizuoti arba iš jų šaipytis. Šie dalykai visuomet kelia vaikams pyktį, juos erzina. Dabar daug kalbama apie piktus ir žiaurius vaikus – o kiek iš jų tą patį patyrė savo tėvų namuose? Disciplina turi būti, tačiau ji negali virsti nuotaikos reikalu, ambicingumu (vaikai instinktyviai jaučia teisingumą) ir beširdiškumu, kad vaikai "nepasidarytų baugštūs" (Kol 3, 21). Dauguma tėvų gerai žino, kaip puikiai vaikus veikia mylintis ir supratingas padrašinimas ir pagyrimas. Kaip vyro meilė žmonai pasireiškia pastangomis padėti jai vystytis, tobulėti ir suklestėti, taip ir tėvų meilė savo vaikams reiškiasi pagalba jiems atsiskleisti, reikštis ir vystytis.

Tėvų autoriteto ribojimas pagrįstas supratimu, kad vaikai, nors ir privalo paklusti savo tėvams, yra asmenybės ir turi savo asmeninį gyvenimą. Tai reiškia, kad negalima nepaisyti vaikų interesų, negalima jų išnaudoti, draudžiama jais manipuliuoti. Tėvas, savanaudiškai naudojantis savo autoritetą vaikams, niekuo nesiskiria nuo užsispyrusio vaiko – vienas autoritetu piktnaudžiauja, kitas jo nepaiso.

Kiekvienas vaikas turi turėti galimybę būti pačiu savimi. Išmintingi tėvai žino, kad ne visus užsispyrimus reikia laikyti neklausymais. Vaikiškais "eksperimentais" vaikai tikrina savo laisvės ribas ir tėvų meilės kokybę. "Eksperimentų" reikia ir tapti suaugusiems bei savarankiškiems. Todėl kartais vaikai ne pamina tėvų autoritetą, o tik išbando savąjį.

Raginimą tėvams Paulius toliau pratęsia naudingų patarimų: *"... bet auklėkite juos, drausmindami ir mokydami Viešpaties vardu"*. Kalvinas verčia: "Su meile rūpinkitės jais..., elkitės draugiškai". Tad šimtmečius prieš moderniosios vaikų psichologijos atsiradimą žmonės žinojo, kokie yra vaikai, kad jiems reikia meilės ir švelnumo. Šis akcentavimas vaikų auklėjimui turi didelę reikšmę. Jis rodo, kad krikščionys tėvai turi labai sąmoningai ir aiškiai suvokti savo atsakomybę, žinoma, šiek tiek ją dalydamiesi su krikščionių bendruomene bei mokykla, ir niekada niekam jos neatiduoti. Tėvystės atsakomybė yra Dievo duota užduotis, geriau už tėvus jos atlikti negali niekas. Taip pat Pauliaus žodžiai reiškia, kad tėvai vaikams turi skirti laiko ir pastangų. Kai to trūksta, atsiranda įvairių problemų. Jei tėvai savo vaikams skirtų tiek dėmesio kiek darbui, karjerai ar hobiui, tai padėtis galėtų būti iš esmės kitokia.

Tad kaip turėtume auklėti vaikus? Atsakymas: "*drausmindami ir mokydami Viešpaties vardu*". Mokyti – *nouthesia* visų pirma reiškia žodinį mokymą, o drausminti – *paideia* reiškia auklėjimą veiksmu, disciplinavimą, netgi baudimą. *Paideia* (disciplina) yra auklėjimas akcentuojant jaunų žmonių koregavimą (Hbr 12, 5–11).

Dėl disciplinos ir bausmių Senasis Testamentas neturėjo jokių problemų: "*Kas gailisi rykštės, tas nekenčia savo vaiko, o kas jį myli, tas pataiso rykštę*" (Pat 13, 24, tai pat žr. 22, 15; 23, 13–14; 29, 15). XIX a. antrosios pusės tėvai šią taisyklę naudojo savo perdėtam griežtumui pateisinti, mūsų laikų tėvai puolė į kitą kraštutinumą – neribotos tolerancijos ir visiško liberalizmo. Abiem pusėms būtų galima atsakyti: pirmiesiems – griežto drausminimo priešingybė yra ne išvis jo nebuvimas, bet teisingas drausminimas; antriesiems – drausminimo nebuvimo priešingybė yra ne žiaurumas, o pasvertas ir kontroliuojamas drausminimas. Tėvai turi visuomet gerai suvokti savo veiksmų motyvus. Vaikų drausminimas ar baudimas neturi virsti tėvų pykčio, įtūžio, nusivylimo išliejimu, kitaip tariant, agresyviu savų problemų "sprendimu ant vaiko kailio". Drausmindami vaikus, tėvai pirmiausia turėtų "susidrausminti" pačius save.

Tačiau vaikų auklėjimas nėra vien tik drausminimas, bet ir dvasinis bei moralinis dalykas. Čia priklauso mokymas. Pastaruoju laiku labai madinga mokant taikyti kuo mažiau direktyvų ir leisti vaikui pačiam pasirinkti savo kelią. Bet Paulius su tuo nesutiktų. Žinoma, yra nemažai valdingų ir viską nurodinėjančių tėvų, neleidžiančių savo vaikams išmokti patiems priimti sprendimus ir šitaip stabdančių jų pažangą. Tėvams reiktų atskirti gerą pedagogiką nuo blogos. Netinkama pedagogika yra tuomet, kai tėvai ir pedagogai vaikui perša savo nuomonę ir primeta valią. Teisinga – kai vaikas yra skatinamas; kai tėvai ir pedagogai drąsina vaiką patį ieškoti atsakymų. Tačiau tam jam reikia pagalbos ir būtinų pradmenų. Tėvai ir pedagogai turi stengtis prieš tai vaiką aprūpinti krikščioniškomis tiesos ir gėrio vertybėmis, tačiau vengti spausti ar versti jomis naudotis. Visas auklėjimas, kaip Paulius rašo, turi vykti "Viešpaties vardu". Dėl šios Pauliaus minties kai kurie tėvai mano, kad drausminimas ir disciplina priklauso tik krikščioniškam auklėjimui ir kad taip Paulius sako norėdamas pabrėžti skirtumą tarp krikščioniško ir nekrikščioniško vaikų auklėjimo. Tačiau atrodo, kad išties šiais dviem žodžiais pasakoma daugiau, būtent, kad greta drausminančių ir disciplinuojančių tėvų stovi pats Viešpats. Tai Viešpats yra tikrasis disciplinos mokytojas ir vykdytojas. Krikščionims tėvams svarbu išmokyti vaikus paklusti ne tik savo autoritetui, bet ir kad jie per tai pažintų Viešpatį ir paklustų jam. Didžiulis krikščionių tėvų laimėjimas ir džiaugsmas, kai jų mokymas ir auklėjimas ne dirbtinai, bet natūraliai paskatina vaikus priimti Viešpaties Jėzaus Kristaus mokymą ir auklėjimą.

Versta iš John Stott, "*Die Botschaft des Epheserbriefes*", 2001 (sutrumpinta)

<http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-278.htm>